

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

2 septembre 2020

PROPOSITION DE RÉOLUTION

**visant à assurer la gratuité
des protections hygiéniques**

(déposée par
Mme Ludivine Dedonder et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

2 september 2020

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**om de producten voor hygiënische
bescherming kosteloos te maken**

(ingediend door
mevrouw Ludivine Dedonder c.s.)

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	: socialistische partij anders
cdH	: centre démocrate Humaniste
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de numering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Dans un proche avenir, de Glasgow à Édimbourg en passant par Aberdeen, les femmes ne payeront plus leurs serviettes et tampons hygiéniques et iront les chercher gratuitement dans les pharmacies ou autres lieux dédiés, comme les clubs de jeunes.

En effet, pour la première fois au monde, un pays, l'Écosse en l'occurrence, a décidé de rendre complètement gratuites les protections hygiéniques! Le 25 février 2020, le Parlement écossais a voté, en première lecture, à l'unanimité moins une abstention, une loi visant à rendre complètement gratuites les protections hygiéniques pour toutes les femmes.

L'Écosse avait déjà été une nation pionnière en matière de lutte contre la précarité menstruelle, c'est-à-dire l'état de pauvreté qui empêche une femme d'acheter chaque mois ses protections hygiéniques. En 2018, elle franchissait un premier pas en permettant la distribution gratuite de protections hygiéniques à l'école et à l'université grâce à un investissement de 5,2 millions de livres (6,2 millions d'euros) de la part du gouvernement.

Aujourd'hui, l'Écosse généralise la mesure à toutes les femmes. Coût estimé de la mesure: 28,5 millions d'euros par an.

Cette mesure, au-delà des avantages sociaux, économiques, sanitaires et hygiéniques évidents qu'elle présente, peut s'inscrire dans une approche de genre. La gratuité des protections hygiéniques peut être abordée dans la perspective de la lutte contre les discriminations que les femmes subissent de plein fouet; en particulier en ce qui concerne leur pouvoir d'achat.

À l'origine de la proposition adoptée en Écosse, la députée Monica Lennon a estimé que l'adoption de son texte "marquerait un tournant en normalisant la menstruation en Écosse et en envoyant le signal tangible du sérieux avec lequel notre Parlement prend en compte les questions de genre." Selon elle, "il s'agit de produits de base, et pas une seule femme en Écosse ne devrait avoir à vivre sans protections périodiques."

En France, le gouvernement a lancé, début 2020, l'idée d'une distribution, à titre expérimental, de protections hygiéniques à des femmes en situation de précarité financière.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Binnenkort hoeven in heel Schotland vrouwen niet langer te betalen voor maandverband en tampons, want ze zullen die producten kosteloos kunnen afhalen in de apotheken of daar waar ze zich die producten aanschaffen, zoals de jongerenclubs.

Nergens ter wereld zijn de producten voor hygiënische bescherming volledig kosteloos, behalve nu in Schotland: op 25 februari 2020 heeft het Schotse Parlement in eerste lezing een wet aangenomen waarbij alle vrouwen kosteloos toegang krijgen tot de producten voor hygiënische bescherming. Die wet werd goedgekeurd met eenparigheid van stemmen, min één onthouding.

Schotland had al een voortrekkersrol gespeeld om op te treden tegen "menstruatiearmoede", een situatie dus waarbij vrouwen financieel niet bij machte zijn elke maand producten voor hygiënische bescherming te kopen. In 2018 heeft Schotland aldus een eerste stap gezet, toen de regering 5,2 miljoen pond (6,2 miljoen euro) uittrok om op de scholen en de universiteiten producten voor hygiënische bescherming kosteloos ter beschikking te stellen.

Thans veralgemeent Schotland de maatregel doordat alle vrouwen er voor in aanmerking komen. Die maatregel kost naar schatting 28,5 miljoen euro per jaar.

Die maatregel biedt niet alleen overduidelijk sociale, economische, sanitaire en hygiënische voordelen, maar is ook deel van een gendergerichte aanpak. Producten voor hygiënische bescherming kosteloos aanbieden kan worden gezien als onderdeel van het optreden tegen de ongelijke behandeling die vrouwen volop moeten ondergaan, zeker wat hun koopkracht betreft.

Monica Lennon, de volksvertegenwoordigster die de aanzet gaf van het in Schotland aangenomen voorstel, meent dat haar tekst een keerpunt kan zijn doordat die in Schotland van menstruatie een gewoon onderwerp maakt en duidelijk het signaal geeft dat het Schotse Parlement de gendervraagstukken ernstig neemt. Producten voor hygiënische bescherming zijn immers basisproducten waar geen enkele vrouw in Schotland verstoken van mag blijven, aldus nog mevrouw Lennon.

In Frankrijk heeft de regering begin dit jaar het plan opgevat om bij wijze van experiment producten voor hygiënische bescherming te verstrekken aan vrouwen die het financieel moeilijk hebben.

Ces exemples étrangers doivent nous inspirer. Une société moderne ne peut en effet pas stigmatiser les femmes et les hommes transgenres pour quelque chose qu'ils n'ont pas choisi.

Les règles, les menstruations, les saignements, sont un fait biologique ayant des conséquences sur la vie des femmes. Un fait biologique et qui est donc inévitable! Avec un coût tout aussi inévitable.

Bien que les situations personnelles varient, les premières règles apparaissent généralement entre 11 et 14 ans et se poursuivent jusqu'à la ménopause, qui survient entre 45 et 55 ans. Les femmes ont donc leurs règles durant trente-neuf ans, soit, avec des cycles de 28 jours en moyenne, jusqu'à environ 500 fois durant leur vie.

Cela représente en moyenne une dépense comprise entre 1 500 euros à 2 000 euros sur une vie. Si l'on y ajoute d'autres dépenses annexes, tout aussi nécessaires (médicaments contre les règles douloureuses, sous-vêtements ou draps devant être remplacés en raison de fuites...), le coût peut s'avérer encore plus élevé.

Si ce budget peut varier d'une personne à l'autre (abondance des règles, nombre de changement de protection...), il demeure difficilement compressible.

De telles sommes peuvent sembler dérisoires mais, lorsque l'on peine à se loger, à se vêtir et à se nourrir correctement, les protections périodiques peuvent rapidement devenir difficiles à se procurer chaque mois.

Avec parfois des conséquences que l'on ose à peine imaginer:

- des jeunes filles qui manquent l'école, des femmes qui ne se rendent pas au travail, faute de pouvoir se protéger efficacement;

- des femmes qui utilisent du papier toilette ou du papier journal pour se protéger, tout particulièrement quand elles vivent dans la rue;

- des filles et des femmes qui ne changent pas assez régulièrement leurs protections hygiéniques, avec des conséquences pouvant être dramatiques pour leur santé.

Pendant longtemps et dans d'innombrables cultures, les femmes ont été montrées du doigt lors de leur période de menstruation, considérées comme impures, sales, souillées; ou provoquant le malheur, la mort, les

Die voorbeelden in het buitenland moeten ook bij ons navolging kunnen krijgen. Een moderne samenleving mag vrouwen en transgendermannen immers niet stigmatiseren voor iets waar ze niet zelf voor hebben gekozen.

Maandstonden, menstruatie en bloedingen zijn biologische feiten die gevolgen hebben in het leven van de vrouwen. Dat zijn biologische feiten, die dus onvermijdelijk zijn; de eraan verbonden kosten zijn al even onvermijdelijk.

Hoewel dit van persoon tot persoon verschilt, krijgen meisjes doorgaans hun eerste maandstonden tussen 11 en 14 jaar. Vrouwen menstrueren daarna tot de menopauze, die optreedt tussen 45 en 55 jaar. Vrouwen menstrueren dus ongeveer 39 jaar lang, wat – met cycli van gemiddeld 28 dagen – neerkomt op ongeveer 500 maandstonden tijdens hun leven.

De gemiddelde kostprijs, voor het hele leven, bedraagt derhalve 1 500 à 2 000 euro. Als daar de bijkomende kosten aan worden toegevoegd (geneesmiddelen tegen pijnlijke maandstonden, ondergoed en lakens die moeten worden vervangen vanwege vlekken enzovoort), kunnen de kosten nog hoger oplopen.

Hoewel dat bedrag van persoon tot persoon kan verschillen (al dan niet overvloedig menstrueren, aantal keren dat de beschermende producten worden vervangen enzovoort), is het toch moeilijk minder te moeten betalen.

Dergelijke bedragen lijken misschien vrij laag, maar voor wie het financieel moeilijk is om huisvesting te hebben, zich te kleden en naar behoren te eten, kan het snel problematisch worden om zich elke maand opnieuw die periodieke bescherming aan te schaffen.

De gevolgen daarvan zijn soms amper voor te stellen:

- jonge meisjes missen schooldagen of vrouwen gaan sommige dagen niet werken, louter omdat ze zich niet doeltreffend kunnen beschermen;

- vrouwen gebruiken toiletpapier of krantenpapier om zich te beschermen, vooral wanneer ze op straat leven;

- meisjes en vrouwen vervangen niet vaak genoeg hun producten voor hygiënische bescherming, wat dramatische gevolgen voor hun gezondheid kan hebben.

Sinds mensenheugenis en in heel veel culturen werden de vrouwen tijdens hun menstruatieperiode nagewezen en bestempeld als onrein, vuil, bezoedeld; ook werden zij er van beschuldigd de oorzaak te zijn van onheil,

épidémies. Nous n'en sommes fort heureusement plus là. Reste que les menstruations restent aujourd'hui encore, pour beaucoup, un sujet tabou, provoquant le rejet et le dégoût. Beaucoup de personnes taisent d'ailleurs le sujet, l'enjolivent ou métaphorisent la situation. Les spots publicitaires répugnent toujours à représenter les menstruations avec du sang. Le vocabulaire s'est étoffé pour parler des règles discrètement: "les copines", les "machins", les "coquelicots", "les Anglaises ont débarqué", les "ragnagnas", etc.

Ces manières de considérer les règles et les menstruations tendent à continuer à en faire un sujet tabou, honteux, sale, que beaucoup d'adolescentes et d'adultes également continuent à avoir des difficultés à évoquer.

Pour les auteurs de la présente proposition de résolution, permettre aux femmes, spécifiquement celles qui en ont le plus besoin, de pouvoir se procurer gratuitement leurs protections hygiéniques (comme c'est par exemple le cas pour la contraception pour laquelle une gratuité est prévue jusqu'à 25 ans) quel que soit d'ailleurs leur choix en la matière (tampons, serviettes, cup, etc.), permettra également de faire des règles, des menstruations, un sujet que l'on peut aborder en public.

Si l'on extrapole le coût annoncé par les autorités écossaises, en étendant la mesure à l'ensemble des femmes, le coût de la mesure devrait avoisiner les 60 millions d'euros en Belgique.

La gratuité des protections périodiques pour toutes les femmes rencontre 3 objectifs:

— évidemment, lutter contre la précarité financière et en particulier les problèmes financiers liés à l'achat tous les mois des protections hygiéniques, puisque bon nombre de femmes en situation financière précaire éprouvent des difficultés à acheter ces protections hygiéniques chaque mois et se retrouvent ainsi dans une situation de pauvreté menstruelle et de précarité menstruelle;

— permettre un meilleur accès à la santé pour toutes les femmes;

dood en epidemieën. Dat zijn gelukkig vervlogen tijden. Niettemin blijft menstruatie ook vandaag nog voor velen een taboe en leidt het tot afwijzing en afkeer. Velen zwijgen het onderwerp dood, stellen het mooier voor dan het is of gaan er in bedekte termen mee om. In reclamespots voor menstruatieproducten wordt nooit bloed getoond. Wanneer het over de maandstonden gaat, is omfloerst woordgebruik aan de orde: "de vodden hebben"; "de rode vlag hangt uit"; de "Russen zijn in het land" enzovoort.

Door op die manier om te gaan met maandstonden en menstruatie blijft het een beschamend en beoedeld taboe, een situatie waar veel meisjes maar ook volwassen vrouwen nog steeds niet goed weten hoe ze die ter sprake moeten brengen.

De indieners van dit voorstel van resolutie zijn ervan overtuigd dat het kosteloos ter beschikking stellen van de producten voor hygiënische bescherming voor vrouwen (zoals ook de anticonceptiepil volledig wordt terugbetaald tot de leeftijd van 25 jaar), in het bijzonder voor de vrouwen die er het meest nood aan hebben, en ongeacht het gekozen product – tampon, maandverband, cup enzovoort – het voor de vrouwen makkelijker zal maken om maandstonden en menstruatie openlijk ter sprake te brengen.

Een veralgemeende toepassing van de maatregel tot alle vrouwen, berekend volgens de budgettaire kostprijs die de Schotse overheid in aanmerking neemt, geeft aan dat de regeling in België ongeveer 60 miljoen euro zou kosten.

Het kosteloos ter beschikking stellen van de producten voor hygiënische bescherming voor vrouwen komt tegemoet aan drie doelstellingen:

— moeilijke financiële situaties tegengaan, in het bijzonder financiële problemen als gevolg van de maandelijks aankoop van producten voor hygiënische bescherming; veel vrouwen die financieel kwetsbaar zijn, hebben het immers moeilijk om die producten maandelijks aan te kopen en belanden aldus in menstruatiearmoede en menstruatieonzekerheid;

— de vrouwen een grotere kans op een gezond leven bieden;

— enfin, renforcer les droits des femmes et mieux lutter contre les discriminations dont elles sont victimes, notamment en termes de pouvoir d'achat.

Ludivine DEDONDER (PS)
Patrick PRÉVOT (PS)
Laurence ZANCHETTA (PS)
Hervé RIGOT (PS)
Mélissa HANUS (PS)
Özlem ÖZEN (PS) (PS)
Sophie THÉMONT (PS)
Eliane TILLIEUX (PS)

— de rechten van de vrouwen versterken en krachtadiger optreden tegen de ongelijke behandeling die vrouwen ondergaan, onder meer wat hun koopkracht betreft.

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

LA CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS,

A. considérant le coût élevé que représente l'acquisition des protections hygiéniques lors des menstruations tous les mois (tampons, serviettes hygiéniques, cups et autres protections périodiques), en particulier pour les personnes en situation de précarité financière;

B. vu que les menstruations sont un phénomène biologique inévitable, que les femmes et toutes les personnes concernées n'ont pas choisi de subir;

C. vu la situation de précarité dans laquelle se trouvent de nombreuses femmes et de jeunes femmes et de nombreuses familles dans notre pays, comme l'attestent les chiffres suivants:

— 1 femme sur 5 présente un risque de pauvreté ou d'exclusion sociale;

— 50 000 jeunes de moins de 25 ans bénéficient aujourd'hui du revenu d'intégration sociale;

— 40 % des personnes vivant dans la rue sont des femmes;

D. vu les conséquences importantes qui peuvent survenir lorsque les femmes n'ont pas accès à des protections hygiéniques en suffisance en termes de confort, d'hygiène, de santé, d'accès à la vie professionnelle et scolaire;

E. vu la mesure de gratuité totale adoptée par l'Écosse et celle de distribution ciblée annoncée par la France;

F. considérant la nécessité de lutter contre la pauvreté et, en particulier, contre les difficultés financières liées à l'achat tous les mois des protections hygiéniques lors des menstruations; situation que l'on peut qualifier de "pauvreté menstruelle";

G. considérant l'importance de la lutte contre la "pauvreté menstruelle" précitée non seulement pour garantir un meilleur accès à la santé pour toutes les femmes mais aussi pour renforcer les droits des femmes;

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS,

A. overwegende de hoge kostprijs van de maandelijks aankoop van producten voor hygiënische bescherming voor vrouwen (tampons, maandverband, menstratiecups en andere middelen voor periodieke bescherming), zeker voor de vrouwen die het financieel heel moeilijk hebben;

B. overwegende dat maandstonden een onvermijdelijk biologisch verschijnsel zijn, waar de vrouwen en alle betrokkenen niet voor hebben gekozen;

C. overwegende dat in ons land veel vrouwen, meisjes en gezinnen in bestaansonzekerheid leven, zoals blijkt uit de volgende cijfers:

— één vrouw op vijf loopt risico op armoede of sociale uitsluiting;

— 50 000 jongeren die nog geen 25 jaar oud zijn, moeten thans met een leefloon rondkomen;

— 40 % van de mensen die op straat leven, zijn vrouwen;

D. gelet op de mogelijk grote gevolgen inzake comfort, hygiëne, gezondheid, beroepsleven en onderwijs indien vrouwen geen toegang hebben tot toereikende hygiënische bescherming;

E. overwegende dat Schotland een maatregel heeft aangenomen om de producten voor hygiënische bescherming volledig kosteloos te maken, en overwegende dat Frankrijk een gerichte verdeling van dergelijke producten heeft aangekondigd;

F. gelet op de noodzaak om op te treden tegen armoede en in het bijzonder tegen de financiële moeilijkheden als gevolg van de maandelijks aankoop, tijdens de periode van de maandstonden, van producten voor hygiënische bescherming, een situatie die als 'menstruatiearmoede' kan worden bestempeld;

G. overwegende dat het belangrijk is die "menstruatiearmoede" tegen te gaan, niet alleen om alle vrouwen een betere gezondheidssituatie te bieden, maar ook om de rechten van de vrouwen te versterken;

DEMANDE AU GOUVERNEMENT

1. d'examiner la possibilité de mettre à disposition gratuitement des protections hygiéniques pour toutes les femmes et les autres personnes concernées; spécifiquement pour les personnes qui en ont le plus besoin du fait de leur situation de précarité financière (étudiantes, SDF, personnes à bas revenus, *etc.*);

2. d'examiner, en collaboration avec les entités fédérées, la possibilité de mettre en place un circuit efficace pour la distribution gratuite de ces protections hygiéniques nécessaires lors des menstruations; notamment dans les pharmacies, les centres de planning familial, les centres de jeunesse, les écoles et les universités.

6 mars 2020

Ludivine DEDONDER (PS)
 Patrick PRÉVOT (PS)
 Laurence ZANCHETTA (PS)
 Hervé RIGOT (PS)
 Mélissa HANUS (PS)
 Özlem ÖZEN (PS) (PS)
 Sophie THÉMONT (PS)
 Eliane TILLIEUX (PS)

VERZOEKT DE FEDERALE REGERING

1. de mogelijkheid te onderzoeken om de producten voor hygiënische bescherming kosteloos ter beschikking te stellen van alle vrouwen en alle andere betrokkenen, in het bijzonder de mensen die er door hun moeilijke financiële situatie het meest nood aan hebben (vrouwelijke studenten, daklozen, mensen met een laag inkomen enzovoort);

2. samen met de deelstaten de mogelijkheid te onderzoeken om een doeltreffend circuit uit te bouwen om die producten voor hygiënische bescherming bij maandston- den kosteloos ter beschikking te stellen, waarbij onder meer de apotheken, de centra voor gezinsplanning, de jongerencentra, de scholen en de universiteiten kunnen worden betrokken.

6 maart 2020